



Nova mesta, nove zgodbe

Nenačrtovana življenja načrtovanih mest

**Vabilo na odprtje razstave,
ki bo v torek, 8. septembra 2026, ob 18.30
v avli novogoriške Občinske palače**

Kaj imajo skupnega Nova Gorica, jeklarski mesti Dunaújváros na Madžarskem in Nowa Huta na Poljskem, satelitski mesti Milton Keynes pri Londonu in Évry pri Parizu ter stanovanjski soseski Hellersdorf na robu Berlina in Drumul Taberei v Bukarešti? Vsa so bila v 20. stoletju najprej zamišljena na risalni deski, nato pa po načrtu zgrajena tako rekoč iz nič.

V 20. stoletju je bilo po Evropi zgrajenih več kot 200 takšnih novih mest. Nastajala so na obeh straneh železne zavese in iz zelo različnih razlogov: za delavce novih industrijskih središč, rudnikov in jedrskih elektrarn ali za razbremenitev hitro rastočih metropol. Kljub različnim političnim in gospodarskim okoliščinam je številna povezovala podobna ambicija: izboljšati stanovanjske pogoje delavskega razreda ter z dostopnimi stanovanji, javnimi površinami in skupno infrastrukturo ustvariti kakovostnejše urbano in skupnostno življenje.

Mnoga nova mesta so bila zamišljena kot urbane utopije, v katerih naj bi tudi življenje prebivalcev sledilo vnaprej zasnovanemu prostorskemu in družbenemu redu. Toda mesta nikoli ne ostanejo takšna, kot so si jih zamislili njihovi načrtovalci. Prebivalci jih sčasoma prikojijo svojim željam, navadam in potrebam ter tako ustvarjajo zgodbe, ki jih ni bilo mogoče načrtovati. Prav te zgodbe so v novih mestih pogosto spregledane.

Nova mesta zato še vedno spremlja predstava, da gre za kraje brez zgodovine in identitete – za mesta, kjer ljudje zgolj živijo, ne da bi jim zares pripadali. Toda po petdesetih, šestdesetih ali sedemdesetih letih imajo tudi ta mesta večplastno preteklost. Težava ni v tem, da zgodb nimajo, temveč da pogosto niso bile poiskane, zabeležene in vključene v predstavo mesta o samem sebi.

Razstava **Nova mesta, nove zgodbe – Nenačrtovane zgodovine načrtovanih mest**, ki bo med 8. in 27. septembrom na ogled v avli novogoriške Občinske palače, predstavlja 16 evropskih primerov novih mest in načrtovanih mestnih območij ter raziskuje razmerje med načrtovanim in dejanskim mestom: kako so prebivalci skozi desetletja spreminjali načrtovane prostore, jih prilagajali svojim potrebam ter ustvarjali lastne zgodbe, spomine in identitete.

Razstava zato v ospredje postavlja tudi drobne sledi življenja v teh mestih – predmete in lokalne simbole, umetniške projekte in skupnostne pobude, skozi katere lahko beremo njihova nenačrtovana življenja.

Razstava bo na ogled **ob prazniku Mestne občine Nova Gorica, ko obeležujemo tudi 79-letnico načrtovanja mesta**. Obletnica tako ponuja priložnost, da Novo Gorico umestimo v širši evropski kontekst ter jo primerjamo z drugimi načrtovanimi mesti, ki so v 20. stoletju nastajala v različnih političnih, gospodarskih in družbenih okoliščinah.

Razstava je nastala v sklopu projekta **Ab Initio – urbana utopija** in je bila prvič predstavljena oktobra 2025 v Novi Gorici ob zaključnem srečanju evropskega projekta **New Towns | New Narratives**. **Projekt Ab Initio je bil del uradnega programa Evropske prestolnice kulture GO! 2025** in edini projekt programa, posvečen konceptu novih in načrtovanih mest.

Evropski projekt **New Towns | New Narratives** je pod vodstvom **International New Town Institute (INTI)** iz Rotterdama povezal 16 novih mest oziroma načrtovanih mestnih območij, 23 partnerskih organizacij in 13 evropskih držav. Slovenski partner v mreži je bilo **Društvo humanistov Goriške**. V dveh letih so partnerji skozi srečanja, raziskovanje in izmenjavo izkušenj obravnavali vprašanja zgodovine in identitete, zelenih in javnih prostorov, neformalnih praks, participacije ter prihodnosti načrtovanih mest.

Po prvi postavitvi v Novi Gorici so razstavo partnerske organizacije prevedle in jo doslej postavile še v Ilijašu, Drumul Taberei in Nowi Huti.

Na razstavi je predstavljenih naslednjih 16 mest in načrtovanih mestnih območij: Fritz Heckert (Chemnitz, Nemčija), Spijkenisse (Nizozemska), Kohtla-Järve (Estonija), Dimitrovgrad (Bolgarija), Évry-Sénart (Grand Paris Sud, Francija), Visaginas (Litva), Zoetermeer (Nizozemska), Drumul Taberei (Bukarešta, Romunija), Hellersdorf (Berlin, Nemčija), San Polo (Brescia, Italija), Dunaújváros (Madžarska), Nowa Huta (Krakov, Poljska), Ilijaš (Bosna in Hercegovina), novi predeli Rotterdama (Nizozemska), Milton Keynes (Združeno kraljestvo) in Nova Gorica (Slovenija).

Projekt Ab Initio je bil del uradnega programa Evropske prestolnice kulture 2025 Nova Gorica – Gorica.

Obsežnejšo predstavitev novih mest si lahko ogledate v [Digitalnem arhivu novih mest](#), več o Novi Gorici pa v [Digitalnem arhivu Nove Gorice](#). Vabimo vas tudi k nakupu knjige [Nova Gorica – novo mesto na meji](#) in na [urbanistično-zgodovinsko turo po Novi Gorici](#).

Organizacija: **Zavod Magistrala in Društvo humanistov Goriške**
Produkcija in urejanje vsebine razstave: Blaž P. Kosovel

Razstava je nastala s finančno podporo **Mestne občine Nova Gorica**.